

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 27
Юли – Септември
2023 г.

Бюлетинът е разработен в рамките на предефиниран проект № 5 „Засилване на националния капацитет за ефективно изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ рег. № 93-00-77/04.03.2020 г, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по Програма “Правосъдие” .

Цялата отговорност за неговото съдържанието се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на програмния оператор или на донора.

За донора

Целта на финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП и НФМ) е намаляване на икономическите и социални различия и укрепване на двустранните отношения чрез партньорски проекти, обмен на опит и добри практики.

България е четвъртият най-голям получател на средства: 210,1 млн. евро.

Норвежкия финансов механизъм осигурява 95,1 млн. евро, предоставени от Норвегия.

Съставител:

Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека”, Министерство на правосъдието

Контакти за кореспонденция:

Електронна поща: project5@justice.government.bg

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

ФБ страница на Програма „Правосъдие“: <https://www.facebook.com/MJNFM>

Съдържание¹

■	„Наковски срещу България“ жалба № 78684/17	5
■	„Тонови срещу България“ жалба № 21039/13	7
■	„Рашид срещу България“ жалба № 31239/11	9
■	„Йорданов и други срещу България“ жалби № 265/17 и № 26473/18	11
■	„Жаблянов срещу България“ жалба № 36658/18	15
■	„Б.К. и Б.Б.К. срещу България“ жалба № 731/22	18
■	„Коилова и Бабулкова срещу България“ жалба № 40209/20	20
■	„Божилов и други срещу България“ жалба № 56383/15	23
■	„Христова и други срещу България“ жалба № 56681/15	25
■	„В.У. срещу България“ жалба № 29259/21	26
■	„Център за независим живот срещу България“ жалба № 67568/16	28
■	„Давчев срещу България“ жалба № 39247/14	30
■	Заличени жалби	32

---

¹ Решенията на камара по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:
а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камара; или
б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камара;
или
в) когато съставът на голямата камара отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията на комитет по същество при наличието на установена практика на Съда по разглеждания въпрос са окончателни (чл. 28 § 1 б) и § 2 от Конвенцията). Окончателни са и решенията по допустимост (чл. 28 § 1 а) и § 2 от Конвенцията).

■ Каталог на решенията

Член 6

Право на справедлив съдебен процес

1. [„Център за независим живот срещу България“, жалба № 67568/16](#), решение по допустимост
2. [„Давчев срещу България“, жалба № 39247/14](#), решение по допустимост
3. [„Нешков срещу България“, жалба № 46563/15](#), заличена жалба

Член 8

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. [„Б.К. и Б.Б.К. срещу България“, жалба № 731/22](#), решение по допустимост
2. [„Коилова и Бабулкова срещу България“, жалба № 40209/20](#)
3. [„В.У. срещу България“, жалба № 29259/21](#), решение по допустимост

Член 10

Свобода на изразяването на мнение

1. [„Жаблянов срещу България“, жалба № 36658/18](#)

Член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Защита на собствеността

1. [„Наковски срещу България“, жалба № 78684/17](#)
2. [„Тонови срещу България“, жалба № 21039/13](#)
3. [„Рашид срещу България“, жалба № 31239/11](#), решение по допустимост
4. [„Йорданов и други срещу България“, жалби № 265/17 и № 26473/18](#)
5. [„Божилов и други срещу България“, жалба № 56383/15](#)
6. [„Христова и други срещу България“, жалба № 56681/15](#)

■ „Наковски срещу България“ жалба № 78684/17

Решение от 18 юли 2023 г.²

Нарушение на член 1 от Протокол № 1

Делото касае отнемането на предполагаеми приходи от престъпление по реда на Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (отм. 2012 г.) (Законът от 2005 г.), както и съдебните разноски, които жалбоподателят е бил осъден да плати. ЕСПЧ установява нарушение на член 1 от Протокол № 1, тъй като счита, че националните съдилища не са установили по ясен начин наличието на причинно-следствена връзка между престъпното поведение на жалбоподателя и активите, чието отнемане е постановено. По отношение на съдебните разноски, ЕСПЧ взема предвид, че е изтекла петгодишната давност за събиране на вземането.

Фактите и оплакванията Жалбата касае отнемането на имущество на жалбоподателя, за което се счита, че е придобито чрез престъпление. Производството е проведено пред Окръжен съд – Габрово, Апелативен съд – Велико Търново и приключва с отказ на Върховния касационен съд (ВКС) да допусне касационно обжалване. Имуществото е оценено на 3 144 250 лева.

Жалбоподателят се оплаква, че отнемането на имуществото му е необосновано и нарушава правата му по член 6 § 1 (право на справедлив съдебен процес) и член 13 (право на ефективно средство за защита), както и по член 1 от Протокол № 1 (защита на собствеността) към Конвенцията за правата на човека и основните свободи (Конвенцията).

Освен това, позовавайки се на член 6 § 1 и член 1 от Протокол № 1, жалбоподателят се оплаква, че е бил осъден да заплати 125 770 лева за съдебни разноски. Окръжен съд – Габрово се снабдява с изпълнителен лист и образува изпълнително производство срещу него. През м. септември 2017 г. съдебен изпълнител посещава жалбоподателя, но установява, че у него не могат да бъдат открити никакви ценни предмети, докато всички негови недвижими имоти към този момент вече са били предмет на отнемане. Впоследствие не са предприети други опити за принудително изпълнение и нито една част от сумата за разноски не е събрана.

² <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-225880>
<https://humanrights.bg/Contents/Item/Display/30975> - решението в превод на български език

Правото

Съдът установява, че жалбата е допустима и не е явно необоснована, като се позовава на водещото си решение по делото „Тодоров и други срещу България“, по което установява недостатъци на Закона от 2005 г., като подчертава комбинирания ефект от широкия обхват на неговото приложение, както по отношение на предикатните престъпления, така и по отношение на относимия период и трудностите за ответниците да докажат законността на доходите си. Националните съдилища е следвало да обсъдят по-подробно относно престъпното поведение, от което произхожда имуществото, както и да установят причинно-следствена връзка между придобитото имущество и престъплението. Те са постановили отнемането, позовавайки се само на законовата презумпция, че всяко имущество с недоказан произход е придобито от престъпление.

В конкретния случай и прилагайки принципите по делото „Тодоров и други“, Съдът заключава, че е налице нарушение на правото на жалбоподателя по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, тъй като той е бил осъден за еднократно престъпно деяние, което не е довело до финансова изгода, а причинно-следствената връзка между престъплението и конфискуваното имущество не е била установена ясно.

Относно съдебните разноски Съдът отбелязва, че са станали изискуеми през 2017 г., а единственият опит да бъде събраната сумата е направен през септември същата година. По силата на чл. 171, ал. 1 ДОПК петгодишният давностен срок е започнал да тече на 1 януари 2018 г. и не е бил прекъсван, тъй като данъчните органи не са предприели последващи действия по изпълнение - чл. 172, ал. 2. Той е изтекъл и въпреки че органите не са направили изрична констатация в този смисъл, жалбоподателят вече може да се позове на изтекла погасителна давност.

Така, съдът намира нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията по отношение на отнемането на имуществото на жалбоподателя и неустановяването на каузална връзка между него и престъпната му дейност. Присъжда му 3000 евро за неимуществени вреди и 2500 евро за разноски в производството пред ЕСПЧ.

По отношение на оплакването на жалбоподателя относно съдебните разноски жалбата е заличена от списъка на делата, тъй като Съдът намира, че не е необходимо да продължи разглеждането ѝ.

■ „Тонов и срещу България“ жалба № 21039/13

Решение от 5 септември 2023 г.³

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Делото е сходно със случаите, разгледани по „Тодоров и други срещу България“ (№ 50705/11 и 6 други, решение от 13 юли 2021 г.). ЕСПЧ намира, че националните съдилища не са установили причинно-следствена връзка между незаконно придобитото имущество и престъпната дейност на първия жалбоподател. Следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1. ЕСПЧ също така счита, че на жалбоподателите необосновано е отказан достъп до по-горестоящата съдебна инстанция, поради което постановява, че има нарушение и на член 6 § 1 от Конвенцията. Нито жалбоподателите, нито техният адвокат са били уведомени за окончателното определение на ВКС, постановено по дело с нов номер, с което е отхвърлена молбата им за освобождаване от държавна такса. Тъй като не са могли да научат за него, те не са внесли държавната такса и делото е било прекратено.

Фактите и оплакванията Жалбата касае оплаквания по член 6 § 1 от Конвенцията (достъп до съд) поради обстоятелствата довели до прекратяване от ВКС на образуваното пред него касационно дело, както и оплакване по член 1 от Протокол № 1 от Конвенцията (защита на собствеността) във връзка с отнемането на предполагаеми приходи от престъпление по реда на Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (Закона от 2005 г.).

Производството по реда на Закона от 2005 г. е образувано след като г-н Йордан Тонов е признат за виновен в принуда, извършена през 1993 г. Искът е предявен срещу него и членове на неговото семейство – останалите трима жалбоподатели. С решения от 2010 г. и 2011 г. Окръжен съд - Враца и Софийският апелативен съд (САС) уважават предявения иск и постановяват отнемането в полза на държавата на имущество на стойност 215 000 лв.

С Определение от 25.02.2012 г. ВКС допуска касационно обжалване и указва на жалбоподателите да заплатят 4 312 лв. държавна такса. Те искат да бъдат освободени от заплащането ѝ. Молбата им е отхвърлена. Те обжалват и друг състав на ВКС отхвърля жалбата им. Решението е окончателно, поради което не е връчено нито

³ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226055>
<https://humanrights.bg/Contents/Item/Display/32017> - решението в превод на български език

на жалбоподателите, нито на техния адвокат. По твърдения на адвоката, той е проверявал на интернет страницата на ВКС, като е търсил информация, но не е знаел номера на делото. В крайна сметка, те не плащат таксата, и впоследствие ВКС прекратява производството по касационното дело.

Правото По отношение на оплакването по член 6 § 1 от Конвенцията, Съдът посочва, че не е необходимо да обсъжда дали размерът на държавната такса е прекомерен и дали националните съдилища са достигнали до правилни заключения, отказвайки освобождаване от заплащането ѝ. ЕСПЧ намира за достатъчно да отбележи, че след като молбата им за освобождаване е отхвърлена, жалбоподателите не са могли да се възползват от възможността да се съобразят с това изискване поради следните причини. Определението на ВКС е окончателно, поради което не им е връчено, то е взето без участието на жалбоподателите, по дело с различен номер, което е попречило на адвоката им да разбере за него. Освен това срокът за внасяне на таксата е бил кратък.

Тази ситуация не отговаря на изискванията, възприети в практиката на ЕСПЧ, по-конкретно правилото сроковете да не възпрепятстват страните по делото да използват налично средство за защита, и страните да имат възможност да се запознаят с решенията, с които им се възлагат задължения. ЕСПЧ не намира за неразумно поведението на адвоката на жалбоподателите, въпреки възраженията на правителството в този смисъл.

С оглед изложеното ЕСПЧ приема, че на жалбоподателите необосновано е отказан достъп до горестоящата съдебна инстанция и намира, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

По отношение на оплакването по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, ЕСПЧ припомня принципите, развити по водещото дело „Тодоров и други“ (цитирано по-горе) и посочва, че настоящият случай е сходен. Съдът намира, че националните съдилища не са направили необходимия анализ и са приложили подхода, критикуван по делото „Тодоров и други“, като не са установили причинно-следствена връзка между незаконно придобитото имущество и престъпната дейност на първия жалбоподател. Следователно е налице нарушение и на член 1 от Протокол № 1.

По отношение на претендираното от жалбоподателите обезщетение за имуществени вреди, ЕСПЧ отбелязва, че не би могъл да спекулира дали отнетото имущество действително е било придобито вследствие на престъпна дейност. Съдът припомня изводите си по „Тодоров и други“, че най-подходящото средство за поправяне на установеното нарушение, е възможността жалбоподателите да поискат възобновяване на националните производство.

Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3000 евро за всеки от жалбоподателите.

ЕСПЧ отхвърля претенцията за разходи и разноски в размер на 16 000 лева, тъй като жалбоподателите не са представили никакви доказателства, че действително са платили, или са задължени да платят посоченото от тях възнаграждение за процесуално представителство.

■ „Рашид срещу България“ жалба № 31239/11

Решение от 4 юли 2023 г.⁴

Решение по допустимост

Делото касае проведеното срещу жалбоподателя производство за отнемане на незаконно придобито имущество. Жалбоподателят повдига оплакване по член 6 § 1 от Конвенцията, като твърди, че е бил лишен от достъп до съд, тъй като не е освободен от заплащането на държавна такса. Повдигнати са и оплаквания във връзка с отнемането на негово имущество. ЕСПЧ обявява жалбата за недопустима. По отношение на оплакването за липса на достъп до съд Съдът посочва, че жалбоподателят не е изпълнил изискванията съгласно приложимата процедура, нито се е възползвал от възможността, предвидена в чл. 23, ал. 4 от Закона от 2005 г. По отношение на оплакването по член 1 от Протокол № 1 ЕСПЧ посочва, че жалбоподателят е имал възможност да обжалва първоинстанционното решение, но жалбата му не е разгледана поради това, че не се е съобразил с приложимите процесуални правила.

Фактите и оплакванията

През 2004 г. жалбоподателят е признат за виновен в организирането на незаконни залагания, след което е образувано производство по реда на Закона от 2005 г. С решение от 1 август 2008 г. Окръжен съд – Кърджали уважава иска на Комисията и постановява отнемането на активи на стойност 1 719 073 лв. Жалбоподателят подава въззивна жалба, но плаща дължимата държавна такса, поради което производството бива прекратено. Дължимата в случая държавна такса била 34 381 лв. Жалбоподателят моли да бъде освободен от заплащането ѝ, но молбата му бива отхвърлена на три инстанции. Съдилищата посочват, че той не е подал необходимата декларация за имуществено състояние съгласно чл. 83, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс, а освен това притежавал и значителни активи. Макар спрямо тях да били наложени обезпечителни мерки, съгласно чл. 23, ал. 4 от Закона от 2005 г. е нямало пречка той да поиска

⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226543>

Решението е обявено на 7 септември 2023 г.

разрешение за извършване на плащане или на други разпоредителни действия със запорираното или възбранено имущество, за да може да заплати разноските във връзка с производството.

Позовавайки се на член 6 § 1 от Конвенцията жалбоподателят твърди, че необосновано е лишен от достъп до съд, тъй като размерът на таксата е бил прекомерно висок и подходът на съдилищата по молбата за освобождаване от нейното заплащане е бил несправедлив. Жалбоподателят допълнително се оплаква на основание член 6 § 1, член 13 и член 1 от Протокол № 1 във връзка с отнемането на неговото имущество.

Правото

По отношение на оплакването за липса на достъп до съд, ЕСПЧ се съгласява с българската страна, че жалбоподателят не е изпълнил изискванията съгласно приложимата процедура, нито се е възползвал от възможността, предвидена чл. 23, ал. 4 от Закона от 2005 г. ЕСПЧ не възприема аргумента на жалбоподателя, че изискването за попълване на декларация за имуществено състояние не е било необходимо с оглед предмета на основното производство. Съдът посочва, че по делото едва ли се съдържа информация за имущественото състояние на жалбоподателя към релевантния момент, още повече че от националния съд не може да се изисква да проучи цялото дело, за да вземе конкретно процесуално решение. ЕСПЧ посочва, че задължението за представяне на такава декларация не представлява особена тежест.

Според ЕСПЧ от още по-голямо значение е това, че жалбоподателят е могъл да поиска частична отмяна на обезпечителните мерки, каквато възможност е била изрично предвидена в Закона от 2005 г. Жалбоподателят не е представил разумно обяснение защо не се е възползвал от тази процедура, като същевременно не твърди, че същата е прекалено трудна или неефективна. Разпоредбата на чл. 23, ал. 4 от Закона от 2005 г., както е посочила българската страна, е създадена именно с цел преодоляване на подобни трудности.

С оглед изложеното Съдът посочва, че не е необходимо да преценява дали дължимата държавна такса е била прекомерна. Следователно оплакването по член 6 § 1 от Конвенцията е явно необосновано.

По отношение на оплакването по член 1 от Протокол № 1 от Конвенцията ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателят е имал възможност да обжалва първоинстанционното решение, с което е постановено отнемане на неговото имущество. Както е установено по-горе, неговата жалба не е разгледана поради това, че не се е съобразил с приложимите процесуални правила. С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля оплакването на основание член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

■ „Йорданов и други срещу България“ жалби № 265/17 и № 26473/18

Решение от 26 септември 2023 г.⁵

Нарушение на член 1 от Протокол № 1

Делото касае оплаквания във връзка с производство за отнемане на имущество по реда на Закона за отнемане на незаконно придобито имущество от 2012 г. (Закона от 2012 г.). Според ЕСПЧ Законът от 2012 г. запазва съществена част от установените по делото „Тодоров и други срещу България“ недостатъци на Закона от 2005 г. Освен тях Законът от 2012 г. предполага, че ответниците в производствата за отнемане не само са замесени в неуточнени престъпни или незаконни дейности, но това е било така в продължение на много години. Премахнато е изискването за установяване на връзка между имуществото, подлежащо на отнемане, и предикатното престъпление, което за ЕСПЧ представлява съществена гаранция. Придържайки се към подхода, възприет по делото „Тодоров и други“ Съдът посочва, че от съществено значение е дали съдилищата, постановили отнемането, са предоставили някакви данни относно престъпленията или административните нарушения, от които се твърди, че произхожда имуществото, и дали са установили по обосноваван начин, че може да има връзка между тези нарушения и въпросното имущество. В конкретните случаи ЕСПЧ приема, че не е спазен стандартът, изискван от член 1 от Протокол № 1.

Фактите и оплакванията *Жалба № 265/17*
През 2008 г. жалбоподателят, от свое име, и чрез контролирана от него фирма закупува два имота на значителна стойност. Следват проверки от НАП, тъй като е установено, че липсва информация в предходните години жалбоподателят да е имал доходи. Жалбоподателят твърди, че е получавал доходи в Белгия, където живее постоянно. Впоследствие е обвинен за укриване на данъци върху внесена в България парична сума и е признат за виновен, но тъй като междувременно заплаща дължимия данък, е освободен от наказателна отговорност и е осъден да заплати глоба.

⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-227713>
<https://humanrights.bg/Contents/Item/Display/32019> - решението в превод на български език

През 2013 г. Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество започва производство по Закона от 2012 г. и предявява иск срещу него, който е уважен от националните съдилища. Те стигат до заключението, че в периода 2003 – 2013 г. жалбоподателят и съпругата му са имали много малки доходи от законни източници, а разходваните средства за закупуване на недвижими имоти в България са над 1 600 000 лв. Съдилищата отхвърлят аргумента на жалбоподателя, че не е установена връзка между престъплението, за което е бил признат за виновен, и имуществото, чието отнемане се иска.

Жалба № 26473/18

С присъда от 26 март 2014 г. първата жалбоподателка е призната за виновна за това, че не е декларирала получени чрез Western Union и MoneyGram парични суми от различни лица в чужбина и не е заплатила дължимия данък, както и че неправомерно е получавала помощи за дете. През 2014 г. Комисията започва производство срещу нея и предявява иск. Окръжен съд – Разград отхвърля иска, въззивната инстанция отменя решението и уважава изцяло претенцията на Комисията. Съдът не приема, че получените плащания от чужбина представляват законен доход и установява, че разходите на семейството съществено надхвърлят законните приходи. ВКС не допуска касационно обжалване, като посочва, че Законът от 2012 г. не изисква установяването на причинно-следствена връзка между имуществото, чието отнемане се търси и предикатното престъпление.

Двете жалби съдържат оплаквания по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията във връзка с проведените производства срещу жалбоподателите по реда на Закона от 2012 г. Приложението на предходния Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (Закона от 2005 г.) е разгледано от ЕСПЧ по делото „Тодоров и други срещу България“.

Правото За разлика от Закона от 2005 г., следващият го закон предвижда отнемане на цялото „незаконно“ имущество, а не непременно на такова придобито чрез престъпление.

На първо място ЕСПЧ обсъжда наличието на намеса, дали тя е в съответствие със закона и дали преследва легитимна цел. Съдът намира, че постановеното отнемане на имуществото на жалбоподатели е намеса в техните права по член 1 от Протокол № 1. Както и по делото „Тодоров и други“, ЕСПЧ не счита за необходимо да определя дали намесата следва да се квалифицира като контрол над ползването на собствеността (член 1 § 2 от Протокол № 1), или като лишаване от собственост (член 1 § 1 от Протокол № 1). Намесата има правно основание в националното законодателство и преследва легитимна цел в общ интерес – предотвратяване на незаконното придобиване на имущество чрез престъпления или административни нарушения.

На следващо място, ЕСПЧ обсъжда пропорционалността на намесата. ЕСПЧ припомня, че по делото „Тодоров и други“, е установил редица недостатъци на Закона от 2005 г. и неговото приложение, които в много ситуации водят до прекомерна тежест за ответниците по исковете и балансът в производствата е в полза на държавата. Според ЕСПЧ Законът от 2012 г. запазва съществена част от тези недостатъци.

На първо място, списъкът на предикатните престъпления, които могат да доведат до започване на производство за отнемане на имущество, все още е много широк и е сравним с този по Закона от 2005 г. На второ място, обхватът на Закона от 2012 г. е широк и по отношение на периодите, за които се прилага. Макар да не се отнася за имущество, придобито в рамките на 25 години както предходния закон, в него е предвиден значителен десетгодишен период, за който ответниците следва да установят законността на своите доходи и разходи. Освен това Законът от 2012 г. е приложим, дори в случай че предикатните деяния са извършени години преди влизането му в сила. Всъщност такъв е случаят с жалбоподателя по жалба № 265/17.

Съдът намира, както и по отношение на предходния закон, че широкият обхват на Закона от 2012 г. в съчетание с ретроактивното му приложение, затруднява задачата на жалбоподателите да докажат законния източник или произхода на средствата си. Макар че всяка правна система признава фактически или правни презумпции и Конвенцията не ги забранява по принцип, не може да се пренебрегне фактът, че в конкретния случай презумпцията е действала в комбинация със затрудненията за жалбоподателите, произтичащи от широкото приложно поле на Закона.

Освен тези недостатъци, Законът от 2012 г. предполага, че ответниците в производствата за отнемане не само са замесени в неуточнени престъпни или незаконни дейности, но това е било така в продължение на много години. Премахнато е предвиденото в Закона от 2005 г. изискване за установяване на връзка между имуществото, подлежащо на отнемане, и предикатното престъпление, което е съществена гаранция. По този начин производството за отнемане е отделено от наличието на наказателно производство и неговия резултат. В своето Тълкувателно решение от 2018 г. ВКС, постановено след релевантните факти по настоящото дело, установява необходимостта от запазване на такава връзка, като приема, че Законът от 2012 г. е насочен към имущество, придобито чрез престъпно поведение, и запазва връзката с наказателното производство. Тази констатация обаче е преодоляна от законодателя, без да бъдат изложени конкретни причини и без да бъдат взети предвид мотивите на ВКС. По-конкретно, новият Закон за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество от 2018 г., с който е отменен Законът от 2012 г., предвижда, че прекратяването на наказателното производство срещу лицата в хода на производството за отнемане, било то и в резултат на оправдателна присъда, не е пречка за отнемането.

Поради това Съдът счита, че в настоящия случай е уместно да се следва, доколкото е възможно, подход, подобен на този, установен по делото „Тодоров и други“, който се основава на практиката си относно отнемането на облиги от престъпления. Съответно, за да бъде отнемането на имущество по Закона от 2012 г. в съответствие с член 1 от Протокол № 1, като противовес на потенциалните недостатъци на закона и преимущественото положение на държавата в производството, от съществено значение е дали националните съдилища, постановили отнемането, са предоставили някакви данни относно престъпленията или административните нарушения, от които

се твърди, че произхожда имуществото, чието отнемане се иска, и дали са установили по обосноваван начин, че може да има връзка между тези нарушения и въпросното имущество.

По жалба № 265/17 националните съдилища са приели, че жалбоподателят не е доказал наличието на законни доходи, които да обосновават въпросните активи, без да обсъдят каквато и да е престъпна дейност или административно нарушение, които биха могли да са източник на активите, или да установят връзка между имуществото и такава дейност. Съдът отчита информацията, предоставена от българската страна, че жалбоподателят е бил субект на няколко наказателни производства в Белгия и дори има влязла в сила присъда там, но отбелязва, че тя не е обсъдена от националните съдилища. По подобен начин по жалба № 26473/18 националните съдилища са заключили, че жалбоподателите не са доказали наличието на достатъчно законни доходи, за да придобият активите, чието отнемане се иска, без да се опитат да установят връзка между тях и предикатните престъпления, като са приели, че Законът от 2012 г. не поставя такова изискване. Не е била обсъдена и допълнителната информация, предоставена от правителството, че първата жалбоподателка се е занимавала с измами на чужденци в социалните мрежи, от които всъщност е получавала спорните парични преводи.

Следователно, въпреки че по принцип Съдът се съобразява с анализа, извършен от националните власти, стига да не е произволен или явно необосноваан, в конкретния случай намира, че не е спазен стандартът, изискван от член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. В заключение Съдът приема, че не е постигнат справедлив баланс и намесата в правата на жалбоподателите е непропорционална.

Претенции за справедливо обезщетение са представили само жалбоподателите по жалба № 26473/18. ЕСПЧ присъжда обезщетение за неимуществени вреди само на г-жа Невин Бозаджиева и г-н Гюлвер Хасан, в размер на 3000 евро за всеки от тях. Съдът отхвърля искането за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди и посочва, че установеното нарушение е от процесуален характер, като отбелязва предвидената в чл. 303, ал. 1, т. 7 от ГПК възможност заинтересованото лице да поиска отмяна на влезлите в сила решения на националните съдилища. ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите 7112 евро за разходи и разноски в производството пред него.

■ „Жаблянов срещу България“

жалба № 36658/18

Решение от 27 юни 2023 г.⁶

Няма нарушение на член 10 от Конвенцията (шест на един гласа)

Делото касае оплакване, че са нарушени правата на жалбоподателя по член 10 от Конвенцията, поради това че свободата му на изразяване е била непропорционално ограничена чрез свалянето му от поста заместник-председател на Народното събрание, поради направени от него изказвания, оправдаващи Народния съд. Според Съда ограничението в конкретния случай е било предвидено в закона и установено по ясен и достъпен начин. На второ място, Съдът отбелязва, че ограничението е преследвало легитимна цел – запазването на морала и правата на другите. ЕСПЧ разглежда и контекста, в който са направени изказванията на жалбоподателя, и тежестта им и заключава, че самата същност на Народния съд е в разрез с демократичните ценности и устои, като правото на справедлив процес, и е неразривно свързан с репресиите на комунистическия режим в рамките на българското обществено възприятие. В този смисъл, е било оправдано да бъдат ограничени изказвания, които го подкрепят и оправдават. Също така предприетите в случая мерки са били пропорционални. С шест гласа „за“ и един „против“ ЕСПЧ приема, че няма нарушение на член 10 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят, г-н Валери Жаблянов, е избран за народен представител през 2017 от листата на БСП и впоследствие за заместник-председател на Народното събрание.

На 1 февруари 2018 г., по повод предложение за минута мълчание в памет на жертвите на комунистическия режим и на Възродителния процес, жалбоподателят прави изказвания от трибуната и на няколко пъти прекъсва минутата мълчание, въпреки настояването на председателя на парламента да прояви уважение.

На 13 февруари 2018 г., е публикувана декларация от името на парламентарната група на БСП, в която се правят изказвания относно

⁶ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-225443>
<https://humanrights.bg/Contents/Item/Display/30983> - решението в превод на български език

Народния съд, като включително се твърди, че той е „необходимо и неизбежно военновременно правосъдие“. Впоследствие партията се разграничава от това изказване. Според медиите, тази декларация е била написана от жалбоподателя. Жалбоподателят от своя страна възприема теза против едностранчивото представяне на фактите и историята около Народния съд.

На 15 февруари 2018 г. политическа партия ГЕРБ обявява, че ще поиска отстраняването на жалбоподателя от поста му на заместник-председател на Народното събрание, във връзка с поведението му на 1 февруари 2018 г. и изказванията му относно Народния съд, ако не поеме отговорност и не подаде оставка. На 20 февруари 2018 г. 81 депутати подават предложение да се отстрани жалбоподателят от поста на заместник-председател, като на основание чл. 5, ал. 1, т. 2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, квалифицират описаните действия на 18 януари 2018 г. и 1 и 13 февруари 2018 г. като „системно превишаване на правата“. Предложението се обсъжда на 21 февруари 2018 г., а на жалбоподателя е дадено право да се защити. След проведено гласуване и приемане на предложението, той е освободен от поста. На БСП е дадена възможност да предложат негов заместник, но за определен период те се въздържат от това свое право.

Впоследствие 60 народни представители оспорват решението за освобождаване на жалбоподателя пред Конституционния съд. В решение със 7 на 5 гласа, Конституционният съд намира, че освобождаването му е било конституционносъобразно. Наред с друго, мнозинството от съдии намират, че има ясна законова основа за освобождаването му, предвидена в чл. 5 на Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по член 10 от Конвенцията (свобода на изразяването на мнение).

Правото

В производството пред ЕСПЧ, българската страна прави възражение за недопустимост на жалбата на основание член 17 от Конвенцията, тъй като изказванията на жалбоподателя, подкрепящи комунистическия режим, който е заклеймен от всички държави в Европа, не са защитени от член 10 ЕКПЧ. Съдът намира, че преценката на този въпрос изисква по-задълбочен анализ на естеството на действията и изявления и на контекста, в който са направени и отбелязвайки, че ще прецени разпоредбата на член 17 в анализа по същество, приема жалбата за допустима.

В рамките на анализа си, Съдът сравнява премахването от поста на заместник-председател на парламента с други ограничения на свободата на изразяване. Тук Съдът установява разграничение между отстраняването от професионален пост, за който значение имат личните качества на лицето, и отстраняването от политически пост, като този, заемам от жалбоподателят. Според Съда не съществува право някой да заема такъв пост, а отстраняването от политически пост невинаги е вследствие на конкретна аргументация, дори в конкретния казус, представителите на политическата партия на жалбоподателя са могли да го отстранят без да има необходимост да се обосновават.

Съдът все пак заключава, че дори да се приеме, че отстраняването представлява ограничаване на свободата на изразяване, това би било приемливо според стандартите на Конвенцията.

На първо място, Съдът напомня, че според константната му практика, ограничението на правата по член 10 от Конвенцията трябва да бъде предвидено от закона, и нормите, които го установяват, трябва да са достатъчно ясни и предвидими. Според Съда ограничението в конкретния случай е било предвидено в закона и установено по ясен и достъпен начин. На второ място, Съдът отбелязва, че ограничението е преследвало легитимна цел – запазването на морала и правата на другите. На последно място, българската страна се аргументира, че ограничението е било необходимо, тъй като изказванията са накърнили правата на оцелелите и са поругали паметта на жертвите на комунистическия режим и Народния съд, също така те са накърнили репутацията на Народното събрание и не са били подобаващи за лице, заемащо поста на заместник-председател на парламента. Съдът от своя страна разглежда контекста, в който са направени изказванията на жалбоподателя и тежестта им, и заключава, че самата същност на Народния съд е в разрез с демократичните ценности и устои, като правото на справедлив процес, и е неразривно свързан с репресиите на комунистическия режим в рамките на българското обществено възприятие. В този смисъл е било оправдано да бъдат ограничени изказвания, които го подкрепят и оправдават. Съдът отбелязва и че конкретните мерки в рамките на разглеждания казус са пропорционални – не са имали дълготрайни последици, не са попречили на жалбоподателя да продължи да представлява своите избиратели, нито са довели до неблагоприятни последици за партията му. Те са имали предимно символичен характер. На последно място, дори да са довели до намаляване на възнаграждението на жалбоподателя, това не е повлияло съществено на възможностите му да се издържа.

С оглед изложеното Съдът с шест гласа „за“ и един „против“ приема, че няма нарушение на член 10 от Конвенцията.

■ „Б.К. и Б.Б.К. срещу България“ жалба № 731/22

Решение от 27 юни 2023 г.⁷

Решение по допустимост

Делото касае оплакване, че държавата не е успяла да гарантира личния контакт между баща и дъщеря (двамата жалбоподатели) след развода на родителите съгласно режима на лични отношения, определен с окончателното съдебно решение. ЕСПЧ приема, че първият жалбоподател няма право да предяви жалба от името дъщеря си и разглежда само неговото оплакване. Съдът счита, че българските власти са действали активно във въпросния казус и са предприели редица подходящи и навременни мерки в опит да изградят отново взаимоотношенията между жалбоподателя и детето и да гарантират правото на лични отношения. Дирекция „Социално подпомагане“ е реагирала своевременно и адекватно. Частният съдебен изпълнител е направил многократни опити да се предаде детето на жалбоподателя. Детето, което към релевантния момент е било на 11-годишна възраст и е било способно само да изгради свое мнение по въпроса, проявявало нежелание да тръгне с баща си. ЕСПЧ отчита и поведението на самия жалбоподател в хода на целия процес.

Фактите и оплакванията Делото касае оплакване, че е нарушено правото на жалбоподателите (г-н Б.К. и г-ца Б.Б.К.) на семеен живот съгласно член 8 от Конвенцията (самостоятелно и във връзка с член 13 от Конвенцията) поради това, че държавата не е успяла да гарантира контакта между баща и дъщеря в съответствие с окончателно съдебно решение от 2019 г., което постановява режим на лични отношения между родителя и детето.

Правото Съдът намира, че жалбоподателят Б.К. няма право да предяви оплакване от името на дъщеря си, отхвърля тази жалба като недопустима *ratione personae* и разглежда единствено оплакването на бащата Б.К.

Въз основа на материалите по делото Съдът отбелязва, че българските власти са действали активно във въпросния казус и са

⁷ Решението е обявено на 20.07.2023 г.,
<https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226132>

предприели редица подходящи и навременни мерки в опит да изградят отново взаимоотношенията между жалбоподателя и детето и да гарантират правото на лични отношения.

Изглежда че два месеца след развода между Б.К. и Д.С. жалбоподателят се вижда с детето без намесата на властите. Срещайки трудности впоследствие, през м. януари 2020 г. той се обръща за съдействие към Дирекция „Социално подпомагане“, които реагират своевременно и адекватно. След седмица социалните власти уведомяват жалбоподателя и Д.С. за техните права и задължения, установяват причината за нежеланието на детето да се среща с баща си и насочват всички страни към психологическо консултиране. Д.С. съдейства и редовно води детето на срещите.

През м. март 2020 г. жалбоподателят се обръща към частен съдебен изпълнител. В присъствието на полицаи и социален работник са направени многократни неуспешни опити да се предаде детето на жалбоподателя. Детето, към онзи момент на 11-годишна възраст и способно само да изгради свое мнение по въпроса, проявяваало нежелание да тръгне с баща си. Съдът отбелязва, че Д.С. по никакъв начин не е пречила на опитите да се предаде детето. Също така отбелязва, че от страна на Дирекция „Социално подпомагане“ са предприети адекватни подготвителни мерки – социален работник се е срещал и провеждал разговор с детето в неговия дом при всеки насрочен опит за осъществяване на среща, а през м. юни 2020 г. са организирани обща среща между детето и родителите. ЕСПЧ намира, че на детето е предоставена ефективно навременна и целенасочена подкрепа, която е бил необходима, за да приеме да прекарва време с баща си. Съдът набляга на това, че задълженията на държавата по подобни казуси не са за резултат, а за усилия.

Съдът също така намира за важен извода на Районен съд – Хасково, че няма никакви доказателства за емоционален или психологически натиск от страна на майката, поради което отхвърля подадената от жалбоподателя молба за защита от домашно насилие срещу нея.

ЕСПЧ признава, че властите са имали сложна задача с оглед твърдото нежелание на детето да се среща с баща си. Съдът намира, че властите са положили адекватни усилия в опит да осъществят режима на лични отношения между родител и дете, като набляга и на това, че натискът от страна на държавата, трябва да е съобразен с интересите на всички страни, и най-вече с най-добрия интерес на детето и нейните права по член 8 от Конвенцията. По отношение на ефективността на намесата на държавата, ЕСПЧ не вижда каквито и да са пропуски. Съдът отбелязва, че частният съдебен не е наложил глоба на майката, но всъщност не е имал и основание, тъй като тя е съдействала при всеки опит за предаване на детето. Съдът също така счита, че по делото няма доказателства майката да е манипулирала детето, както твърди жалбоподателят.

По отношение на поведението на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че той е спрял да търси съдействието на частния съдебен изпълнител през м. август 2020 г., не е следвал съветите на социалните работници как да подобри подхода си към детето, включително да се опита да осъществи среща сам, без присъствието на властите. Както е

видно от протоколите за проведените между м. септември и м. ноември 2020 г. срещи между него и психолог, през втората половина на 2020 г. той е прекратил всякакви опити да се среща с дъщеря си, като многократно е предупреждаван за негативните последици от това негово решение върху връзката с детето, както и за риска от отчуждаване. През м. март 2021 г. жалбоподателят е изразил раздразнение и липса на желание да продължи работата по предоставената му социална услуга. След като през м. октомври 2021 г. майката също изразява желание да прекрати консултирането в рамките на предоставената им социална услуга, директорът на Дирекция „Социално подпомагане“ издава заповед за продължаване на социалната работа, а съдилищата отхвърлят нейната жалба срещу заповедта. Психолозите, работещи по случая продължават да работят активно с детето, за да подобрят своето възприятие за баща си.

Съдът заключава, че националните власти са реагирали навременно и адекватно по съответния случай и са предприели всичко възможно да се осъществи режимът на лични отношения между жалбоподателя и неговата дъщеря, както и да го подпомогнат да изгради отново връзката с детето.

С оглед изложеното Съдът приема, че жалбата е явно необоснована и я отхвърля на основание член 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

■ „Коилова и Бабулкова срещу България“ жалба № 40209/20

Решение от 5 септември 2023 г.⁸

Нарушение на член 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване, че българските власти не признават сключения между жалбоподателките брак в чужбина. Конвенцията не гарантира право на еднородните двойки да сключват брак, поради което Съдът разглежда въпроса през призмата на позитивните задължения на държавата да гарантира правно признаване и защита на съюза на жалбоподателките. ЕСПЧ счита, че не е ясно какъв обществен интерес налага отказа да бъдат защитени личните интереси на жалбоподателките и взема предвид, че случаят не касае специфични „допълнителни“ (за разлика от основните) права, които могат да възникнат или не от съюз между две лица от еднакъв пол и които биха били предмет на обществено противопоставяне с оглед тяхната

⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226416>

чувствителност. ЕСПЧ се позовава и на извода си по делото „Федотова и други срещу Русия“, че европейската тенденция към правно признаване (чрез брак или други форми на партньорство) на еднополовите двойки вече е ясно потвърдена. В заключение Съдът приема, че държавата е надхвърлила предоставената ѝ свобода на преценка и не е изпълнила позитивното си задължение да създаде специфична правна уредба за признаване и защита на съюза на жалбоподателките като еднополова двойка, поради което е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателките са български граждани. От 2009 г. те живеят във Великобритания и през 2016 г. сключват брак там. Към момента на подавана на жалбата двете живеят в гр. София.

Жалбоподателките повдигат оплакване по член 8 от Конвенцията поради това, че българските власти не признават сключения от тях брак в чужбина. По-конкретно, националните власти отказват да впишат брака в регистъра по гражданско състояние. Те твърдят, че са лишени от правната защита, която според тях им се полага като еднополова двойка.

Позовавайки се на член 14 (забрана на дискриминацията) във връзка с член 8 и член 12 (право на встъпване в брак) от Конвенцията, жалбоподателките твърдят, че невъзможността да получат каквато и да е форма на правно признаване на техния съюз и на сключения в чужбина брак представлява дискриминация на основание сексуална ориентация.

Правото

ЕСПЧ намира, че в случая е приложим член 8 от Конвенцията. Във връзка с признака „личен живот“, липсата на правен режим за признаване на съюза и защита на еднополовите двойки засяга както личната, така и социалната идентичност на засегнатите лица. Според Съда лица от един пол, които се намират в стабилна и сериозна връзка, имат „семеен живот“ по смисъла на член 8 от Конвенцията, който заслужава признаване и защита.

Съгласно практиката на ЕСПЧ Конвенцията не гарантира право на еднополовите двойки да сключват брак, поради което въпросът се разглежда през призмата на позитивните задължения на държавата да гарантира правно признаване и защита на съюза на жалбоподателките. Съдът преценява дали, като се има предвид предоставената ѝ свободата на преценка, държавата е осигурила справедлив баланс между обществения интерес и правата на жалбоподателките.

ЕСПЧ отбелязва, че в България няма процедура, която да позволи признаване или регистрация на сключен в чужбина брак от лица от един и същи пол или де факто семеен съюз. Правителството е посочило, че националното законодателство, което предвижда че бракът е съюз между мъж и жена в съответствие с дефиницията, дадена в

Конституцията, не регулира друга форма на съюз за еднородни двойки и обществото не е достигнало до етап, в който законодателят да обмисля такива промени. ЕСПЧ отбелязва, че за разлика от голям брой държави членки на Конвенцията, в настоящия случай не е посочено, че държавата има намерение да промени законодателството си в тази посока.

ЕСПЧ прави аналогия с делото „Федотова срещу Русия“ (решение на Голямата камера) и посочва, че и в настоящото дело при липсата на официално признаване, еднородните двойки са просто фактически съюзи от гледна точка на националното законодателство, дори когато двойката е сключила валиден брак в чужбина. Партньорите са в невъзможност да регулират основни аспекти от съвместния си живот, например във връзка с имущество, семейни въпроси и наследство, извън възможностите на общото облигационно право. Те не биха могли да се позоват на наличието на връзка пред съдебните или административни органи и пред трети лица. Дори да се предположи, че законодателството им позволява да се обърнат към съдилищата за защита на техните основни права като двойка, необходимостта да предприемат такава стъпка сама по себе си пречатства техния личен и семеен живот.

Поради това ЕСПЧ не приема, че предоставената защита на еднородните двойки в сериозна и стабилна връзка в България отговаря на техните основни нужди.

По отношение на обществения интерес, ЕСПЧ отбелязва призова на правителството Съдът да позволи общественото развитие и еволюция в съдебната практика, които вече се забелязват, да преминат своя естествен път и да позволят в бъдеще такова признаване.

ЕСПЧ припомня, че съгласно неговата практика от държавите се изисква да създадат правна рамка, която да предостави на еднородните двойки адекватно признаване и защита на тяхната връзка, позовавайки се и на ясно продължаващата тенденция сред държавите членки в тази посока.

В настоящия случай ЕСПЧ счита, че не е ясно какъв обществен интерес налага отказа да бъдат защитени личните интереси на жалбоподателките, макар да се твърди, че националните власти са в най-добра позиция да определят кога ще настъпи подходящия момент за приемане на специфична правна уредба. ЕСПЧ посочва скорошната си практика, че свободата на преценка вече е съществено по-тясна, когато става въпрос за предоставяне на еднородните двойки на възможност за правно признаване и защита. От друга страна, тя е широка по отношение на „избора на средства“, чрез които да се осигури ефективна защита на техните права.

Освен това настоящият случай не касае специфични „допълнителни“ (за разлика от основните) права, които могат да възникнат или не от такъв съюз и които биха били предмет на обществено противопоставяне с оглед тяхната чувствителност: държавите разполагат с известна свобода на преценка по отношение на точния статут, предоставен от дадено средство за признаване, и правата и задълженията, свързани с такъв съюз или регистрирано партньорство. Настоящият случай обаче се отнася единствено до генералната

необходимост от правно признаване и основна защита на жалбоподателките като партньори от един и същи пол.

ЕСПЧ се позовава на извода си по делото „Федотова и други“, че европейската тенденция към правно признаване (чрез брак или други форми на партньорство) на еднополовите двойки вече е ясно потвърдена след като 30 държави членки са приели такова законодателство. Тази тенденция е затвърдена от сближаването на позициите на редица международни органи.

В настоящия случай, макар да се твърди, че националните власти са твърдо ангажирани с борбата срещу дискриминационното третиране въз основа на сексуална ориентация, Съдът отбелязва, че не са предприети никакви стъпки за създаване на подходящи разпоредби за признаване на еднополовите съюзи. ЕСПЧ посочва, че от разгледаните по делото доказателства не се установява наличието на обществен интерес, който би могъл да надделее над основните интереси на жалбоподателите.

Въз основа на изложеното Съдът приема, че държавата е надхвърлила предоставената ѝ свобода на преценка и не е изпълнила позитивното си задължение да създаде специфична правна уредба за признаване и защита на съюза на жалбоподателките като еднополова двойка, поради което е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

ЕСПЧ счита, че установяването на нарушение представлява достатъчно справедливо обезщетение за претърпените от жалбоподателките неимуществени вреди, а за разходи и разноски им присъжда 3000 евро.

■ „Божилков и други срещу България“ жалба № 56383/15

Решение от 5 септември 2023 г.⁹

Нарушение на член 1 от Протокол № 1

Делото е подобно на „Костов и други срещу България“ (жалби № № 66581/12 и 25054/15, 14 май 2020 г.) и касае адекватността на обезщетението, определено за отчуждаване по реда на Закона за държавната собствеността (ЗДС). ЕСПЧ счита, че представената от жалбоподателите информация е достатъчна, за да се приеме, че действителната пазарна стойност на имотите им би могла да е значително по-висока от определеното им обезщетение. Поради това Съдът установява нарушение на член 1 от Протокол № 1.

⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226053>

**Фактите и
оплакванията**

Жалбата е подадена от девет физически и едно юридическо лице. С решение на Министерския съвет през 2013 г. са отчуждени два имота в покрайнините на гр. София, собственост на жалбоподателите, с обща площ 4 613 кв. м. Определено им е обезщетение от 4 737 лв. (приблизително 1.02 лв. на кв. м.). Обезщетението е определено по реда на Наредбата за реда за определяне на цени на земеделските земи, тъй като е установено, че в периода преди отчуждаването не са извършвани сделки със сходни имоти. С окончателно решение от 5 май 2015 г. Върховният административен съд (ВАС) потвърждава решението на Министерския съвет.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплакване по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, позовавайки се допълнително и на член 6 § 1 и член 17 от Конвенцията, като посочват, че определеното им обезщетение е твърде ниско.

Правото

ЕСПЧ счита, че оплакването следва да бъде разгледано по член 1 от Протокол № 1. Съдът припомня извода си по делото *„Костов и други срещу България“*, че отнемането на собственост без плащане на сума, разумно свързана с нейната стойност, обикновено би представлявало непропорционална намеса и че размерът на обезщетението трябва да бъде изчислен въз основа на стойността на имота към датата, на която собствеността върху него е била загубена. По това дело ЕСПЧ е приел, че са налице сериозни индикации, че пазарната стойност на земята на жалбоподателите вероятно е била много по-висока от обезщетението, изчислено съгласно същата Наредба.

В настоящия случай жалбоподателите посочват, че в производството пред ВАС са представени две експертизи, позоваващи се на сделки със земя, счетена от експертите за сходна с тази на жалбоподателите, за цена в размер на 215 лв., съответно 138 лв. на кв. м. ВАС обаче не ги е взел предвид поради различния статут на имотите. На второ място, стойността на имотите на жалбоподателите за целите на данъчното облагане е била между 19 лв. и 21 лв. на кв. м. На трето място, в няколко случая, касаещи съседни имоти, отчуждени по силата на същото решение на Министерския съвет за същия инфраструктурен проект, ВАС е определил обезщетение в размери между 14.6 лв. и 53.4 лв. И на четвърто място, земя в същата местност е била отдавана под наем за месечна цена от 1 лв. на кв. м.

ЕСПЧ приема, че представената от жалбоподателите информация е достатъчна, за да се приеме, че действителната пазарна стойност на имотите им би могла да е значително по-висока от определеното им обезщетение. Съдът отбелязва представените пред ВАС експертизи, като намира, че въпросът за статута на имотите не е толкова съществен. От значение за него е стойността на земята и в това отношение експертите, описвайки сходни имоти, очевидно предоставят релевантна информация. Макар данъчната оценка да не е решаваща за пазарната стойност, в случая тя е само един от елементите, които обосновават извода на Съда.

В заключение ЕСПЧ посочва, че определеното на жалбоподателите обезщетение не е било разумно свързано с действителната стойност на земята и следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателите обезщетение за неимуществени вреди в общ размер от 3000 евро, както и 2500 евро за разходи и разноски.

■ „Христова и други срещу България“ жалба № 56681/15

Решение от 05 септември 2023 г.¹⁰

Нарушение на член 1 от Протокол № 1

Това дело също е от типа „Костов и други срещу България“, като и в този случай ЕСПЧ намира нарушение на член 1 от Протокол № 1.

Фактите и оплакванията

Жалбата е подадена от седем физически лица, две от които са починали, а техните наследници са изявили желание да поддържат жалбата пред ЕСПЧ. През 2013 г. с решение на Министерския съвет е отчужден имот в покрайнините на гр. София, собственост на жалбоподателите, с площ от 987 кв. м. Първоначално определеното обезщетение е изменено от ВАС на 2 112 лв. (2, 14 лв. на кв. м.). Обезщетението е определено въз основа на цените по две сделки, извършени в период преди отчуждаването със земеделски земи.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплакване по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, като допълнително се позовават на член 6 § 1 и член 13 от Конвенцията. Позовавайки се на член 6 § 1 от Конвенцията жалбоподателите твърдят, че ВАС не е разгледал основен техен аргумент.

Правото

Съдът приема, че оплакването относно размера на обезщетението следва да бъде разгледан по член 1 от Протокол № 1 от Конвенцията.

ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателите оспорват подхода на ВАС да счита земята им за земеделска, тъй като тя няма такъв статут и не е третирана като земеделска земя от местните власти. Те са представили и оценки на земята им на базата на четири сделки със сходни „урбанизирани“ имоти. Стойността на земята за целите на данъчното облагане е била 19 лв. на кв. м. Жалбоподателите също така са оспорили двете сделки, въз основа, на които ВАС е определил обезщетението, тъй като са сключени между свързани лица. Поради

¹⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-226054>

тази причина ВАС не ги е взел предвид в други свои решения, касаещи отчуждавания за същия инфраструктурен проект.

ЕСПЧ счита, че предоставената от жалбоподателите информация е достатъчна, за да приеме, че действителната пазарна стойност на отчуждената земя би могла да е значително по-висока от определеното им обезщетение. По-конкретно, изглежда, че местните власти последователно са третирали земята на жалбоподателите като „урбанизирана“ и че стойността на такава земя, дори в подобни случаи, по които се е произнесъл ВАС, е счтена за значително по-висока от сумата, присъдена на жалбоподателите. Следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

С оглед фактите по делото и заключението по член 1 от Протокол № 1, Съдът намира, че е разгледал основният правен въпрос, повдигнат от жалбоподателите, и не е необходимо да се произнася отделно по допълнителното им оплакване.

По отношение на претенцията на жалбоподателите за заплащане на имуществени вреди в размер на действителната пазарна стойност на тяхната земя, ЕСПЧ посочва, че най-подходящото средство за поправяне на установеното нарушение е възобновяване на националното съдебно производство и преразглеждане на случая в съответствие с изискванията на член 1 от Протокол № 1.

Съдът присъжда на жалбоподателите обезщетение за неимуществени вреди в общ размер от 3000 евро, както и 2800 евро за разходи и разноски.

■ „В.У. срещу България“ жалба № 29259/21

Решение от 12 юли 2023 г.¹¹

Решение по допустимост

Делото касае оплакване, че отнемането на хуманитарния статут и евентуалното експулсиране на жалбоподателя би било в нарушение на правото му на личен и семеен живот, защитено по член 8 от Конвенцията. Жалбоподателят повдига оплакване и по член 13 от Конвенцията. ЕСПЧ взема предвид, че заповедта за експулсиране на жалбоподателя е съобщена по реда на чл. 18а, ал. 10 от АПК след като той е напуснал адреса си без да уведоми властите. Заповедта не е обжалвана, въпреки че изглежда той е знаел за нея. Съдът освен това разграничава настоящия случай от предходни дела срещу

¹¹ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-227646>

Решението е обявено на 14 септември 2023 г.

България, като се позовава на законодателните изменения в Закона за чужденците в Република България (по-специално в чл. 44 и чл. 44а). С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля оплакването по член 8 поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

Фактите и оплакванията Жалбоподателят посочва, че е напуснал Сирия заради гражданската война и е пристигнал в България през м. август 2013 г. С решение от 1 февруари 2018 г., взето въз основа на класифицирана информация, получена от ДАНС, предоставеният на жалбоподателя през 2014 г. хуманитарен статут е отнет. Жалбата срещу решението на председателя на Държавната агенция за бежанците е отхвърлена с окончателно решение на ВАС от 8 декември 2020 г.

На 7 април 2021 г. директорът на отдел „Миграция“ към СДВР издава заповед за принудително връщане на жалбоподателя до страната му по произход. Заповедта е съобщена по реда на чл. 18а, ал. 10 от АПК (чрез публикуване на сайта на дирекция „Миграция“). В становището си пред ЕСПЧ жалбоподателят предоставя адреса на своя процесуален представител и споменава посочената заповед. По последни данни от отдел „Миграция“ местоположението на жалбоподателя остава неустановено. Посочено е също така, че националните власти спазват забраната за връщане в държава, в която животът и свободата на лицето са застрашени и е изложено на опасност от нечовешко и унижително отношение. Освен това, съгласно новата редакция на чл. 44, ал. 2 от Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ) при налагане на принудителните административни мерки компетентните органи следва да отчитат, наред с останалите критерии, продължителността на пребиваване на чужденеца на територията на Република България, наличието на производства по ЗУБ, семейното му положение, както и съществуването на семейни, културни и социални връзки с държавата по произход. Видно от националната съдебна практика, липсата на преценка за пропорционалност на мярката би се считало за нарушение на чл. 44, ал. 2 от ЗЧРБ. В чл. 44, ал. 1 ЗЧРБ е предвидено изрично задължение в заповедта за налагане на принудителна административна мярка да бъде посочена държавата, в която лицето ще бъде върнато, а в чл. 44а е въведена забрана за експулсиране в държава, в която животът и свободата на чужденеца са застрашени и той е изложен на опасност от преследване, изтезание или нечовешко или унижително отношение. В националната съдебна практика се приема, че липсата на посочена държава е основание за отмяна на заповедта за експулсиране.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят посочва, че отнемането на хуманитарния статут и евентуалното експулсиране би нарушило член 8 от Конвенцията. Познавайки се на член 13 от Конвенцията, жалбоподателят твърди също, че не е имал на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита.

Правото

Разглеждайки оплакването по член 8 от Конвенцията, ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателят е напуснал адреса си, без да уведоми властите, а заповедта за неговото експулсиране му е съобщена съгласно предвидените в АПК правила. Той не е подал жалба срещу тази заповед, въпреки че изглежда да е знаел за нейното издаване. По отношение на твърденията на жалбоподателя, че наличните вътрешноправни средства за защита са неефективни, ЕСПЧ разграничава настоящия случай от предходните дела срещу България. Съдът се позовава на приетите през 2021 г. в ЗЧРБ законодателни изменения и развитието в националната съдебна практика и посочва, че не може да спекулира какво би решил националният съд въз основа на новите правила, предвид изложените от жалбоподателя притеснения, свързани с евентуално връщане в Сирия.

С оглед горното Съдът отхвърля оплакването по член 8 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Във връзка с извода си по член 8 от Конвенцията, ЕСПЧ приема, че не е налице „защитимо“ оплакване, поради което член 13 от Конвенцията не е приложим.

■ „Център за независим живот срещу България“ жалба № 67568/16

28

Решение от 12 септември 2023 г.¹²

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията и член 6 § 1 от Конвенцията поради осъждането на сдружението да заплати разноските, присъдени в полза на встъпилите като страна субекти след приключване на съдебно производство, образувано по негова жалба. Съдът заличава жалбата в частта относно оплакването по член 1 от Протокол № 1, тъй като в действителност сдружението не е платило дори частично въпросната сума, а освен това е изтекла и давността за принудителното изпълнение на вземането. Съдът обявява жалбата за недопустима в частта относно оплакването по член 6 § 1 от Конвенцията, тъй като приема, че основното производство не касае правен спор относно „граждански права“ на сдружението.

¹² <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-228178>
Решението е обявено на 5 октомври 2023 г.

Фактите и оплакванията

Сдружение „Център за независим живот“ твърди, че решението на съда да възложи в негова тежест разносните в производство по оспорване на подзаконов нормативен акт, има възпиращ ефект, доколкото и за в бъдеще сдружението рискува да бъде осъдено да заплаща разносните на всички встъпили в производството в подкрепа на ответника. Сдружението се позовава на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията и член 6 § 1 от Конвенцията.

Предмет на националното производство е жалба срещу подзаконов нормативен акт на Министерски съвет, определящ критериите за признаване на организации на или за хора с увреждания за „национално представителни“. На страната на ответника в производството са встъпили осемнадесет други неправителствени организации, които са членове на Националния съвет за хора с увреждания, тъй като изпълняват критериите за представителност, уредени в атакувания подзаконов нормативен акт. ВАС отхвърля жалбата и осъжда сдружението да заплати разносните, направени от встъпилите организации в първоинстанционното и касационното производство.

Правото

На първо място Съдът разглежда оплакването по член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. Видно от предоставената информация ЕСПЧ установява, че нито една от тези организации не е поискала издаването на изпълнителен лист. Също така няма данни асоциацията да е заплатила тези суми по друг начин на встъпилите страни. Освен това, изглежда, че вземанията не са изискуеми, тъй като петгодишната давност, по смисъла на българското право, е изтекла. С оглед на изложеното Съдът приема, че не е необходимо да продължи разглеждането на това оплакване по смисъла на чл. 37 § 1 с) in fine от Конвенцията и заличава жалбата в тази й част.

На следващо място, Съдът посочва, че член 6 от Конвенцията намира приложение към производства, касаещи разноски, но само когато е приложим и спрямо основното производство. В настоящия случай ЕСПЧ счита, че посоченото съдебно производство не касае правен спор относно „граждански права“ на сдружението. Делото е образувано по жалба срещу подзаконов нормативен акт, като дори при евентуална отмяна на критериите за представителност, това не би довело непременно до благоприятни последици за сдружението. Признаването му за национално представително би зависело едновременно от съдържанието на евентуални нови правила, заменящи тези оспорени от сдружението, както и от последващо индивидуално решение дали същото отговаря на новоприетите критерии. В случай че дадена организация има качеството на „национално представителна“, същата получава възможността да участва в Националния съвет за хората с уврежданията. Участието в заседание на консултативен орган във връзка с публични политики не е „гражданско“ право. Евентуалното освобождаване от данъци при придобиване на собственост, както получаване на държавни субсидии, също не е „гражданско“ право. С оглед изложеното ЕСПЧ обявява

оплакването по чл. 6 § 1 от Конвенцията за несъвместимо *ratione materiae* с Конвенцията.

По изключение Съдът решава да присъди на сдружението 2000 евро за разноски в производството пред него по отношение на заличената част от оплакванията.

■ „Давчев срещу България“ жалба № 39247/14

Решение от 19 септември 2023 г.¹³

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по член 6 § 1 от Конвенцията във връзка с решението за отстраняване на жалбоподателя като ръководител на следствен отдел, както и за независимост и безпристрастност по отношение на производството пред ВАС по обжалване на предходно решение на ВСС за освобождаването му от длъжността прокурор. ЕСПЧ обсъжда правната уредба, относима към заеманата от жалбоподателя ръководна длъжност в следствения отдел и намира, че член 6 от Конвенцията не е приложим, поради което обявява оплакването за недопустимо. ЕСПЧ отхвърля като явно необосновано и оплакването за липса на независимост и безпристрастност на ВАС, позовавайки се на изводите си по предходното делото Донеv срещу България.

Фактите и оплакванията Жалбата е подадена от Йордан Давчев. Жалбоподателят заема длъжността прокурор до м. април 1992 г., когато с решение на Висшия съдебен съвет (ВСС) е освободен от длъжност въз основа на преходните разпоредби на Конституцията от 1991 г. Впоследствие жалбоподателят се връща в съдебната система като следовател, а след вътрешен конкурс е назначен за ръководител на Окръжния следствен отдел за срок от 5 години, считано от 10 юни 2004 г. След извършени реформи, окръжните следствени отдели са преобразувани в следствени отдели към Окръжните прокуратури, като жалбоподателят остава на ръководната длъжност до изтичането на 9 юни 2009 г. на пет годишния мандат. От 10 юни 2009 г. отново е назначен за ръководител. През м. септември 2013 г. окръжният прокурор решава да го отстрани поради нередности при разпределянето на делата и липса на

¹³ <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-228399>
Решението е обявено на 12 октомври 2023 г.

координация в отдела. Жалбоподателят продължава да работи като следовател в отдела.

През м. октомври 2013 г. Административният съд обявява за недопустима жалбата на ищеца срещу решението на окръжния прокурор. ВАС потвърждава решението.

През м. юни 2013 г. жалбоподателят иска обявяването за нищожно на решението на ВСС от 1992 г. През м. април 2004 г. жалбата му е окончателно отхвърлена от ВАС.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплаквания по член 6 § 1 от Конвенцията във връзка с решението на окръжния прокурор (достъп до съд), както и за независимост и безпристрастност по отношение на производството пред ВАС по обжалването на решението на ВСС от 1992 г.

Правото Във връзка с първото оплакване, ЕСПЧ обсъжда дали жалбоподателят е имал „право“, за което може да се твърди, че поне вероятно е признато съгласно националното право. Националните съдилища отбелязват, че приложимото законодателство оставя назначаването на ръководна длъжност в следствения отдел и освобождаването от нея изцяло на преценката на окръжния прокурор, и постановяват, че жалбоподателят не може да претендира за правото да бъде запазен на поста си и че неговите права и законни интереси не са били засегнати, в резултат на което въпросното решение не може да бъде предмет на съдебен контрол за законосъобразност. В тази връзка ЕСПЧ взема предвид, че на 10 юни 2009 г. жалбоподателят е бил назначен въз основа на новата правна уредба, която не посочва срок за тази длъжност и формални условия за освобождаване от нея. Освен това законът прави разграничение между режима, приложим към длъжности като ръководители на отдели, и режима, приложим към същностната функция на магистратите и административни ръководители. Поради това Съдът счита, че изводът на административните съдилища не е произволен или явно необоснован. ЕСПЧ посочва, че настоящия случай следва да бъде разграничен от други дела, в които е счел, че жалбоподателите имат „право“ да продължат да изпълняват длъжността си, доколкото националното законодателство е предвиждало условия, при които могат да бъдат освободени предсрочно.

Съдът счита, че намаляването на възнаграждението на жалбоподателя с 6 % в резултат на това решение на окръжния прокурор е незначително, очевидно кореспондира на отпадането на определени задължения, които са му били възложени, и следователно е неизменно свързано с позицията на ръководител на отдел. Според ЕСПЧ критиките, отправени от окръжния прокурор, които не са били публични, нямат такова отражение върху репутацията на жалбоподателя, което да доведе до приложението на член 6 от Конвенцията.

Въз основа на посочените по-горе съображения, свързани с правната уредба, относима към заеманата от жалбоподателя длъжност, ЕСПЧ намира, че член 6 от Конвенцията не е приложим и обявява оплакването за недопустимо.

На следващо място ЕСПЧ разглежда оплакването за липса на независимост и безпристрастност на ВАС в производството по установяване нищожността на решението на ВСС от 1992 г. Съдът припомня, че оплакване относно независимостта и безпристрастността на ВАС спрямо ВСС поради правомощията, които този орган има по отношение на всички съдии, включително и тези от върховния съд, е разгледано по делото *„Донев срещу България“*. ЕСПЧ е установил, че опасенията на жалбоподателя не могат да се разглеждат като обективно обосновани и е приел, че не е налице нарушение на член 6 от Конвенцията.

ЕСПЧ намира, че в настоящия случай не са налице обстоятелства, които да доведат до различен извод. Още повече, че жалбоподателят не поставя под съмнение субективната безпристрастност на съдиите, които са се произнесли по неговата жалба. ВАС е отговорил на основните му доводи и е постановил надлежно мотивирани решения.

С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля оплакването като явно необосновано.

■ Заличени жалби

Съдът заличи от списъка на делата жалба № 46563/15 (*„Нешков срещу България“*), касаеща оплакване, обвързано с член 6 и евентуално член 5 от Конвенцията, приемайки, че жалбоподателят няма намерение повече да поддържа жалбата по смисъла на член 37 § 1 а) от Конвенцията.